

Konkurences padome

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67282865, fakss 67242141, e-pasts pasts@kp.gov.lv, www.kp.gov.lv

Rīgā

31.08.2021. Nr. 1.7-2/1161
Uz 22.07.2021. Nr. VSS-680

Kultūras ministrijai

*Par VSIA „Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris”,
VSIA „Liepājas simfoniskais orķestris”,
VSIA „KREMERATA BALTICA”,
VSIA „Valsts Akadēmiskais koris „Latvija””,
VSIA „Latvijas Nacionālā opera un balets”*

Konkurences padome (turpmāk – KP) ir izskatījusi Kultūras ministrijas (turpmāk – KM) informatīvo ziņojumu (turpmāk - Ziņojums) par līdzdalības saglabāšanu valsts sabiedrībā ar ierobežotu atbildību „Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris” (turpmāk arī – LNSO), valsts sabiedrībā ar ierobežotu atbildību „Liepājas simfoniskais orķestris” (turpmāk arī – LSO), valsts sabiedrībā ar ierobežotu atbildību „KREMERATA BALTICA” (turpmāk arī – KB), valsts sabiedrībā ar ierobežotu atbildību „Valsts Akadēmiskais koris „Latvija”” (turpmāk arī – VAKL), , valsts sabiedrībā ar ierobežotu atbildību „Latvijas Nacionālā opera un balets” (turpmāk arī – LNOB),, kas ir pilnībā Kultūras ministrijai piederošas kapitālsabiedrības, un norāda uz turpmāk minēto.

Ziņojumā tostarp veikts valsts līdzdalības izvērtējums minētajās kapitālsabiedrībās (turpmāk – Izvērtējums) un secināts, ka valsts līdzdalība LNSO, LSO, KB, VAKL un LNOB (turpmāk visas kopā – Kapitālsabiedrības) ir saglabājama pamatojoties uz Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) 88. panta pirmās daļas 2. punktu, proti, tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

KM ir veikusi VPIL 88. panta otrajā daļā paredzēto rīcības juridisko un ekonomisko izvērtējumu, kā arī saņēmusi biedrības “Latvijas Mūzikas informācijas centrs” viedokli, kurā tā atbalsta līdzdalības saglabāšanu Kapitālsabiedrībās. Līdz ar to KP sniegs viedokli (atzinumu) par veiktā Izvērtējuma atbilstību VPIL 88.panta noteikumiem.

Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā ir noteikti VPIL 88. panta pirmajā daļā, proti, tiek novērsta tirgus nepilnība, radītas preces vai pakalpojumi vai pārvaldīti īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Savukārt, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt minētā panta pirmajā daļā noteiktos mērķus, publiskai personai ir nepieciešams veikt paredzētās rīcības

juridisko un ekonomisko izvērtējumu, t.sk. ietekmes uz konkurenci izvērtējumu un iespējamo konkurences neitralitātes risku izvērtējumu, kā arī konsultēties ar kompetentajām institūcijām konkurences aizsardzības jomā un komersantus pārstāvošajām biedrībām vai nodibinājumiem.

VSIA „Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris”

LNSO vispārējais stratēģiskais mērķis ir sagatavot un darīt pieejamus sabiedrībai kvalitatīvus profesionālās mūzikas koncertus, iestudēt latviešu komponistu darbus, veicināt jaunradi latviešu simfoniskās mūzikas jomā, kā arī popularizēt simfonisko mūziku Latvijā un ārvalstīs. Savukārt saskaņā ar rīkojuma projektu “Par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris” vispārējo stratēģisko mērķi” plānots noteikt jaunu vispārējo stratēģisko mērķi – daudzveidīga nacionālā un pasaules kultūras mantojuma saglabāšana un attīstība simfoniskās mūzikas jomā, tā pieejamības nodrošināšana un popularizēšana Latvijā un ārvalstīs, iestudējot uz dažādām sabiedrības mērķgrupām vērstas augstvērtīgas koncertprogrammas un veicinot jaunradi latviešu simfoniskās mūzikas jomā.

Izvērtējumā norādīts, ka LNSO pamats ir simfoniskais orķestris, kas ir viens no nacionālās kultūras pamatakmeņiem ar gandrīz simt gadu ilgu vēsturi. 05.01.2021. starp KM un LNSO līdz 31.12.2023. ir noslēgts līdzdarbības līgums Nr.2.5-8-3. LNSO veic deleģētos valsts pārvaldes uzdevumus: 1) iestudē daudzveidīgas un kvalitatīvas simfoniskās mūzikas koncertprogrammas, nodrošinot repertuāra plašumu, iekļaujot pasaules un Latvijas simfoniskās mūzikas vērtības un veicinot jaunradi; 2) nodrošina simfoniskās mūzikas mākslas popularizēšanu un pieejamību plašai Latvijas sabiedrībai; 3) ar koncertprogrammu starpniecību nodrošina kultūrizglītības iespējas bērnu un jauniešu auditorijai; 4) apgūst starptautisko pieredzi simfoniskās mūzikas mākslas jomā, veicinot izcilību; 5) nodrošina koncertorganizācijas finanšu, tehniskās un tehnoloģiskās darbības efektivitāti un ilgtspēju.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem¹ LNSO pamatkapitāls 100 % apjomā pieder KM, LNSO nav līdzdalības citās kapitālsabiedrībās. Statūti Uzņēmumu reģistrā nav pieejami. Pēc Lursoft datiem² LNSO nodarbojas ar komercdarbības veidiem: mākslinieku darbība (NACE 90.01); kultūras iestāžu darbība (NACE 90.04); vēsturisku objektu un līdzīgu apmeklējuma vietu darbība (NACE 91.03); radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības (NACE 90.0).

Izvērtējumā skaidrots, ka simfoniskās mūzikas pakalpojuma tirgu Latvijā regulāri nodrošina LNSO un LSO (Kurzemes reģionā). VSIA „Latvijas Koncerti” nodrošina pasaules A un B klases orķestru vieskoncertus Latvijā reizi gadā. Atsevišķus simfoniskās mūzikas koncertus dažas reizes gadā organizē komercorganizācijas un nevalstiskās organizācijas savu festivālu ietvaros. Atsevišķu koncertu realizācijai tiek veidoti festivālu orķestri, kas viena projekta ietvaros nodarbina uzaicinātus mūziķus no dažādiem kolektīviem vai pašnodarbinātus instrumentālistus. Privātās organizācijas šādus koncertus un festivālus rīko tikai gadījumos, ja prognozētas peļņas iespējas no koncertprogrammas; koncertprogrammas izveide ir uz komerciāliem principiem balstīta un ilgtermiņā neveicina simfoniskās mūzikas attīstību Latvijā. Rezultātā tie ir vien daži koncerti gadā, jo simfoniskās mūzikas koncertu, orķestra izdevumu un honorāru segšanai nepieciešami lieli finanšu resursi un augsto biļešu cenu dēļ liela daļa potenciālo skatītāju to bieži nevar atļauties apmeklēt.

Līdz ar to KM secinājusi, ka privātie tirgus dalībnieki – koncertu un mūzikas festivālu organizētāji, kas veic uz Latvijas tirgu orientētu komercdarbību, nevar īstenot visaptverošas Latvijas simfoniskās mūzikas nozares attīstību atbalstošas funkcijas.

Valsts funkciju koncentrēšana spēcīgās koncertorganizācijās, kas īsteno kultūrpolitiski svarīgus uzdevumus mūzikas mākslas nozarē, dod iespēju valstij nodrošināt kvalitatīvu, daudzveidīgu un profesionāli sagatavotu koncertprogrammu regulāru pieejamību Latvijas

¹ <https://info.ur.gov.lv/#/legal-entity/40003373615>

² <https://company.lursoft.lv/lv/latvijas-nacionalais-simfoniskais-orkestris/40003373615>

klausītājiem. KM ieskatā, atvēlot mūzikas mākslas uzdevumu veikšanu privātam resoram, būtiski augtu izmaksas šo funkciju īstenošanai un radīto koncertprogrammu biļešu cenām, kā arī mazinātos funkciju rezultativitāte un tās kvalitāte, kā arī zustu nozares attīstības vienota pārredzamība un pārraudzība no valsts puses.

Valsts dažādos veidos sniedz papildu atbalstu mūzikas nozarei ar Valsts kultūrkapitāla fonda projektu un Kultūras ministrijas starpniecību, atbalstot radošo stipendiju piešķiršanu komponistiem un izpildītājiem, sniedzot atbalstu mūzikas mākslas projektiem, taču tas nerada apstākļus, kas veicinātu tādu nozares dalībnieku rašanos, kas varētu pārņemt vai īstenot apjomīgas kultūrpolicies funkcijas.

Izvērtējumā secināts, ka konkrētā pakalpojuma kompleksā sniegšanā ir novērojama tirgus nepilnība, jo pašvaldību un privātie komersanti nespēj nodrošināt pastāvīgu simfonisko orķestru darbību un ilgspēju. Valsts līdzdalība LNSO ir devusi būtisku impulsu Latvijas profesionālās simfoniskās mūzikas mākslas attīstībai, novērtējumam un prestiža celšanai sabiedrībā, kuru augstu vērtē arī neatkarīgi mūzikas profesionāļi. Nepilnība nav publiskas personas darbības sekas, bet dabiska ikvienas kultūras nozares pazīme, kuru attīstībai nepieciešama konsekvanta valsts intervence, valsts kultūrpolicies instrumenti un finansējums, jo tā nekomerciālā rakstura dēļ nevar darboties brīvā tirgus apstākļos. Simfoniskās mūzikas mākslas nozares atbalstam nav identificējami citi alternatīvi tirgus nepilnību novēršanas instrumenti.

Neturpinot valsts līdzdarbību LNSO, tā darbība tiktu pārtraukta, apdraudot kultūrpolicies, kas vērsta uz Latvijas simfoniskās mūzikas tradīciju nepārtrauktību, daudzveidību un attīstību. Latvijas klausītājiem būtu daudz mazāk iespēju regulāri apmeklēt simfoniskās mūzikas koncertus, kā arī būtu jāatvēl nesalīdzināmi lielāki finansiālie līdzekļi, iegādājoties biļetes uz privāto koncertorganizāciju rīkoti simfoniskās mūzikas atskaņojumiem.

VSIA „Liepājas simfoniskais orķestris”

Saistībā ar par līdzdalību LSO Izvērtējumā sniegtais skaidrojums lielā mērā pārklājas ar LNSO, tāpēc turpmāk tiks norādīts tikai atšķirīgais, kas Izvērtējumā par LSO ir norādīts papildus tam, kas norādīts par LNSO.

LSO vispārējais stratēģiskais mērķis ir sagatavot un darīt pieejamus sabiedrībai kvalitatīvus profesionālās mūzikas koncertus, iestudēt latviešu komponistu darbus, veicināt jaunradi latviešu simfoniskās mūzikas jomā, kā arī popularizēt simfonisko mūziku Latvijā un ārvalstīs. Savukārt saskaņā ar rīkojuma projektu “Par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Liepājas simfoniskais orķestris” vispārējo stratēģisko mērķi” plānots noteikt jaunu vispārējo stratēģisko mērķi – nacionālā un pasaules kultūras mantojuma saglabāšana simfoniskās mūzikas jomā, iestudējot daudzveidīgas simfoniskās mūzikas koncertprogrammas, veidojot skaņu ierakstus, veicinot jaunradi latviešu simfoniskajā mūzikā un apgūstot starptautisko pieredzi ar ārvalstu viesmākslinieku piesaisti atskaņojumos, kā arī simfoniskās mūzikas pieejamības nodrošināšana Kurzemes reģionā, lai veicinātu kultūras procesu decentralizāciju Latvijā.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem³ LSO pamatkapitāls 100% apjomā pieder KM, LSO nav līdzdalības citās kapitālsabiedrībās. Statūtos noteikts, ka LSO nodarbojas ar komercdarbības veidiem: mākslinieku darbība (NACE 90.01); radošās, mākslinieciskās un izklaides darbības (NACE 90.0); kultūras iestāžu darbība (NACE 90.04); izklaides un atpūtas darbība (NACE 93.2); vēsturisku objektu un līdzīgu apmeklējumu vietu darbība (NACE 91.03); skaņu ierakstu producēšana (NACE 59.20); sava vai nomātā nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana (NACE 68.20); darbības ar nekustamo īpašumu uz līguma pamata vai par atlīdzību (NACE 68.3).

³ <https://info.ur.gov.lv/?#/legal-entity/42103049403>

LSO pamats ir simfoniskais orķestris – vecākais orķestris Baltijas valstīs. Latvijā tas aizvien ir vienīgais profesionālais orķestris ārpus galvaspilsētas. 04.01.2021. starp KM un LSO līdz 31.12.2023. ir noslēgts līdzdarbības līgums Nr. 2.5-8-4. LSO veic deleģētos valsts pārvaldes uzdevumus: 1) iestudē daudzveidīgas un kvalitatīvas simfoniskās mūzikas koncertprogrammas un skaņu ierakstus, nodrošinot repertuāra plašumu un veicinot jaunradi; 2) nodrošina simfoniskās mūzikas mākslas pieejamību Latvijas sabiedrībai, primāri – Kurzemes reģionā, sekmējot kultūras procesa decentralizāciju; 4) ar koncertprogrammu starpniecību nodrošināt kultūrizglītības iespējas bērnu un jauniešu auditorijai; 5) apgūst starptautisko pieredzi simfoniskās mūzikas mākslas jomā, veicinot izcilību; 6) nodrošina koncertorganizācijas finanšu, tehniskās un tehnoloģiskās darbības efektivitāti un ilgtspēju.

LSO radošais simfoniskās mūzikas sniegums Liepājā, nodrošinot Kurzemes iedzīvotājiem iespēju saņemt pakalpojumu tuvu savai dzīvesvietai, samazina skatītāju, klausītāju kultūras patēriņam nepieciešamās izmaksas un veicina pakalpojuma izmantošanas iespējas. Kultūras pakalpojumu pieejamība paaugstina dzīves kvalitāti reģionā, kas ir būtisks priekšnoteikums cilvēku dzīvesvietas izvēlē. Liepājas koncertzālē “Lielais dzintars” rezidē ne tikai LSO, bet arī PIKC “Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskola”, kuras audzēkņi var tuvāk iepazīt simfoniskā orķestra darbību un saistīt ar to arī savu iespējamo profesijas izvēli nākotnē. LSO darbība uzskatāma par nozīmīgu faktoru decentralizācijas procesā.

Neturpinot valsts līdzdarbību LSO, tā darbība tiktu pārtraukta, apdraudot kultūrpolitiku, kas vērsta uz Latvijas simfoniskās mūzikas tradīciju nepārtrauktību, daudzveidību un attīstību, kā arī kultūras procesu decentralizāciju. Latvijas, īpaši Kurzemes reģiona, klausītājiem būtu daudz mazāk iespēju regulāri apmeklēt simfoniskās mūzikas koncertus, kā arī būtu jāatvēl nesalīdzināmi lielāki finansiālie līdzekļi, iegādājoties biļetes uz privāto koncertorganizāciju rīkotiem simfoniskās mūzikas atskaņojumiem.

VSIA “KREMERATA BALTICA”

KB vispārējais stratēģiskais mērķis ir nacionālā kultūras mantojuma saglabāšana profesionālās simfoniskās mūzikas jomā, Latvijas simfoniskās mūzikas kultūras nostiprināšana, attīstīšana, aktualizēšana un popularizēšana Latvijā un ārvalstīs, kā arī pasaules mūzikas kultūras sasniegumu pieejamības nodrošināšana Latvijā. Savukārt saskaņā ar rīkojuma projektu “Par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „KREMERATA BALTICA” vispārējo stratēģisko mērķi” plānots noteikt jaunu vispārējo stratēģisko mērķi – daudzveidīga nacionālā un pasaules kultūras mantojuma saglabāšana, attīstīšana un popularizēšana simfoniskās mūzikas jomā, sadarbībā ar Igaunijas un Lietuvas mūziķiem iestudējot un darot pieejamas sabiedrībai daudzveidīgas kamerorķestra koncertprogrammas, veicinot jaunradi, kā arī izvēršot savu māksliniecisko darbību starptautiskā mērogā.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem⁴ KB pamatkapitāls 100 % apjomā pieder KM, KB nav līdzdalības citās kapitālsabiedrībās. Statūti Uzņēmumu reģistrā nav pieejami. Pēc Lursoft datiem⁵ KB nodarbojas ar komercdarbības veidiem: kultūras iestāžu darbība (NACE 90.04); mākslinieku darbība (NACE 90.01); radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības (NACE 90); cita izklaides un atpūtas darbība (NACE 93.29); poligrāfija un ierakstu reproducēšana (NACE 18).

KB pamats ir simfoniskais kamerorķestris, vienīgais kamerorķestris Latvijā, kurā nodarbināti trīs Baltijas valstu mūziķi un ir Latvijas un Baltijas valstu publiskās diplomātijas vizītkarte, kurš ar savu repertuārpolitiku nodrošina profesionālās mūzikas mākslas daudzveidību, jaunradi un pieejamību sabiedrībai, regulāri apgūstot starptautisko pieredzi, kā arī atbilstoši kultūrpolitiskajām prioritātēm nodrošina augstāku kvalitātes standartu mūzikas mākslas jomā.

⁴ <https://info.ur.gov.lv/?#/legal-entity/40003487546>

⁵ <https://company.lursoft.lv/lv/kremerata-baltica/40003487546>

04.01.2021. starp KM un KB līdz 31.12.2023. ir noslēgts līdzdarbības līgums Nr. 2.5-8-2. KB veic deleģētos valsts pārvaldes uzdevumus: 1) iestudē daudzveidīgas un kvalitatīvas simfoniskās mūzikas koncertprogrammas, nodrošinot repertuāra plašumu un veicinot Latvijas un Baltijas reģiona simfoniskās mūzikas tradīciju saglabāšanu un attīstību; 2) nodrošina simfoniskās mūzikas mākslas popularizēšanu un pieejamību plašai Latvijas sabiedrībai; 3) popularizē Latvijas un Baltijas simfoniskās mūzikas sasniegumus ārvalstīs un apgūst starptautisko pieredzi simfoniskās mūzikas mākslas jomā, veicinot izcilību.

Kā profesionāli kamerorķestri mūzikas pakalpojuma tirgu Latvijā regulāri nodrošina KB un VSIA „Latvijas Koncerti” struktūrvienība – Valsts kamerorķestris „Sinfonietta Rīga”, kura sastāvā ir arī pūšaminstrumentālisti. KB pakalpojuma tirgus, ņemot vērā augsto atpazīstamību un veiksmīgo koncertdarbību ārvalstīs, skatāms arī plašākā – starptautiskā mērogā, kurā KB konkurē ar citu valstu augstas klases orķestriem. Latvijas iedzīvotāji ir ieguvēji, ņemot vērā, ka tik augstas raudzes kamerorķestris, kurš popularizē Latvijas simfoniskās mūzikas sasniegumus ārvalstīs, regulāri sniedz koncertus arī Latvijas reģionos un par zemāku cenu, kā tas būtu gadījumā, ja šādus koncertus sniegtu citvalstu šāda izcila līmeņa kolektīvi.

Neturpinot valsts līdzdarbību KB, tā darbība tiktu pārtraukta, apdraudot kultūrpolitiku, kas vērsta uz Latvijas un Baltijas simfoniskās mūzikas tradīciju nepārtrauktību, daudzveidību un attīstību, kā arī mūsu kultūras procesu starptautisko atpazīstamību. Latvijas klausītājiem būtu daudz mazāk iespēju regulāri apmeklēt augstas klases simfoniskās mūzikas koncertus, kā arī būtu jāatvēr nesarīdzināmi lielāki finansiālie līdzekļi, iegādājoties biļetes uz privāto koncertorganizāciju rīkotiem līdzvērtīgiem simfoniskās mūzikas atskaņojumiem.

VSIA „Valsts Akadēmiskais koris „Latvija””

VAKL vispārējais stratēģiskais mērķis ir nacionālā kultūras mantojuma saglabāšana kora mūzikas žanrā, latviešu profesionālās kora mūzikas kultūras nostiprināšana, attīstīšana, aktualizēšana un popularizēšana Latvijā un ārvalstīs, kā arī pasaules kora mūzikas kultūras sasniegumu pieejamības nodrošināšana Latvijā. Savukārt saskaņā ar rīkojuma projektu “Par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Valsts Akadēmiskais koris „Latvija”” vispārējo stratēģisko mērķi” plānots noteikt jaunu vispārējo stratēģisko mērķi – nacionālā un pasaules kultūras mantojuma saglabāšana, attīstība un popularizēšana kora mūzikas žanrā, tā pieejamības nodrošināšana un latviešu profesionālās kora dziedāšanas tradīcijas popularizēšana ārvalstīs, iesaistoties starptautiskajos kultūras procesos un sadarbības tīklos, kā arī veicinot kultūras diplomātijas attīstību.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem⁶ VAKL pamatkapitāls 100% apjomā pieder KM, VAKL nav līdzdalības citās kapitālsabiedrībās. Statūtos noteikts, ka VAKL nodarbojas ar komercdarbības veidiem: radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības (NACE 90); mākslinieku darbība (NACE 90.01); kultūras iestāžu darbība (NACE 90.04); žurnālu un periodisku izdevumu izdošana (NACE 58.14); citi izdevējdarbības veidi (NACE 58.19); skaņu ierakstu producēšana (NACE 59.20); audio un video ierakstu mazumtirdzniecība specializētajos veikalos (NACE 47.63); mazumtirdzniecība stendos un tirgos (NAE 47.8); pārējā mazumtirdzniecība ārpus veikaliem, stendiem un tirgiem (NACE 47.99); sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana (NACE 68.20); reklāmas pakalpojumi (NACE 73.1); cita veida individuālās lietošanas un mājāsaimniecības priekšmetu iznomāšana un ekspluatācijas līzings (NACE 77.29).

VAKL pamats ir profesionāls kora kolektīvs ar specializāciju lielās formas vokāli instrumentālo darbu atskaņošanā, kas nodrošina dažādu žanru kora mūzikas pieejamību un attīstību. 04.01.2021. starp KM un VAKL līdz 31.12.2023. ir noslēgts līdzdarbības līgums Nr. 2.5-8-5. VAKL veic šādus deleģētos valsts pārvaldes uzdevumus: 1) iestudē daudzveidīgas un kvalitatīvas profesionālās kora un vokāli simfoniskās mūzikas koncertprogrammas, veicinot

⁶ <https://info.ur.gov.lv/?#/legal-entity/40003373761>

kormūzikas tradīciju saglabāšanu, attīstību un jaunradi; 2) nodrošina profesionālās kora mūzikas mākslas popularizēšanu un pieejamību plašai Latvijas sabiedrībai; 3) apgūst starptautisko pieredzi profesionālās kora un vokāli simfoniskās mūzikas mākslas jomā, veicinot izcilību un popularizējot Latvijas profesionālās kormūzikas sasniegumus ārzemēs; 4) nodrošina VAKL finanšu, tehniskās un tehnoloģiskās darbības efektivitāti un ilgtspēju.

Izvērtējumā skaidrots, ka profesionālās kora mūzikas pakalpojuma tirgu Latvijā regulāri nodrošina VAKL un VSIA „Latvijas Koncerti” struktūrvienība Latvijas Radio koris. Tomēr VAKL ir vienīgais profesionālais koris, kurš regulāri nodrošina lielās formas vokāli instrumentālo darbu atskaņošanu Latvijā. Atsevišķus lielu formu vokāli simfoniskās mūzikas atskaņojumus dažas reizes gadā organizē koncertorganizācijas savu festivālu ietvaros, tomēr šis mūzikas žanrs nav viņu pastāvīgās darbības raksturotājs un pamats. Arī pašvaldību kori un amatierkori dažkārt veido atsevišķus vokāli simfonisko darbu koncertus, bet tie notiek reti un neregulāri, jo šāda repertuāra sagatavošana ir laikietilpīgs process, kuram nepieciešamais finansējums tiek piesaistīts no sponsoru un Valsts kultūrkapitāla fonda līdzekļiem. Ilgtermiņā tas neveicina un nenodrošina vokāli simfoniskās mūzikas attīstību Latvijā. Līdz ar to KM secinājusi, ka privātie tirgus dalībnieki – koncertu un mūzikas festivālu organizētāji, kas veic uz Latvijas tirgu orientētu komercdarbību vai amatierkustības kultūras dzīvi, nevar īstenot visaptverošas Latvijas vokāli simfoniskās mūzikas nozares attīstību atbalstošas funkcijas.

KM ieskatā konkrētā pakalpojuma kompleksā sniegšanā ir novērojama tirgus nepilnība, jo pašvaldību un privātās koncertorganizācijas un komersanti nespēj nodrošināt pastāvīgu vokāli simfonisko darbu izpildītājkolektīvu darbību un ilgtspēju. Valsts līdzdalība kapitālsabiedrībā ir devusi būtisku impulsu Latvijas profesionālās vokāli simfoniskās mūzikas mākslas attīstībai, novērtējumam un prestiža celšanai sabiedrībā, kuru augstu vērtē arī neatkarīgi mūzikas profesionāļi. Nepilnība nav publiskas personas darbības sekas, bet dabiska ikvienas kultūras nozares pazīme, kuru attīstībai nepieciešama konsekventa valsts intervence, valsts kultūrpolitikas instrumenti un finansējums, jo tā nekomerciālā rakstura dēļ nevar darboties brīvā tirgus apstākļos. Vokāli simfoniskās mūzikas mākslas nozares atbalstam nav identificējami citi alternatīvi tirgus nepilnību novēršanas instrumenti.

VSIA „Latvijas Nacionālā opera un balets”

LNOB vispārējais stratēģiskais mērķis ir nacionālā kultūras mantojuma saglabāšana operas un baleta žanrā, latviešu nacionālās operas, baleta un mūzikas kultūras nostiprināšana un attīstīšana, aktualizēšana un popularizēšana Latvijā un ārvalstīs, kā arī pasaules operas, baleta un mūzikas kultūras sasniegumu pieejamības nodrošināšana Latvijā. Savukārt saskaņā ar rīkojuma projektu “Par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Nacionālā opera un balets” vispārējo stratēģisko mērķi” plānots noteikt jaunu vispārējo stratēģisko mērķi – nacionālā un pasaules kultūras mantojuma saglabāšana, attīstīšana un popularizēšana operas un baleta žanrā, iestudējot un darot pieejamus sabiedrībai daudzveidīgus operas un baleta iestudējumus, veicinot jaunradi, kā arī iesaistoties starptautiskajos operas un baleta mākslas procesos un sadarbības tīklos.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem⁷ LNOB pamatkapitāls 100 % apjomā pieder KM, LNOB nav līdzdalības citās kapitālsabiedrībās. Statūtos noteikts, ka LNOB nodarbojas ar komercdarbības veidiem: radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības (NACE 90.0); kultūras iestāžu darbība (NACE 90.04); cita izklaides un atpūtas darbība (NACE 93.29); vēsturisku objektu un līdzīgu apmeklējuma vietu darbība (NACE 91.03); poligrāfija un reproducēšana (NACE 18); sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana (NACE 68.2); darbības ar nekustamo īpašumu uz līguma pamata vai par atlīdzību (NACE 68.3).

⁷ <https://info.ur.gov.lv/?#/legal-entity/40103208907>

LNOB pamats ir operas un baleta trupa, kas ir viens no nacionālās kultūras pamatakmeņiem ar senu vēsturi. 05.01.2021. starp KM un LNOB līdz 31.12.2023. ir noslēgts līdzdarbības līgums Nr.2.5-8-14. LNOB veic deleģētos valsts pārvaldes uzdevumus: 1) iestudē daudzveidīgas un kvalitatīvas operas un baleta mākslas izrādes, nodrošinot repertuāra plašumu, tai skaitā iekļaujot operetes žanra iestudējumus repertuārā un veicinot jaunradi; 2) nodrošina operas un baleta mākslas popularizēšanu un pieejamību plašai Latvijas sabiedrībai; 3) ar operas un baleta izrāžu starpniecību nodrošina kultūrizglītības iespējas bērnu un jauniešu auditorijai; 4) apgūst starptautisko pieredzi operas un baleta mākslas jomā un popularizē Latvijas operas un baleta mākslas sasniegumus ārvalstīs, veicinot izcilību; 5) nodrošina kapitālsabiedrības finanšu, tehniskās un tehnoloģiskās darbības efektivitāti un ilgtspēju.

Izvērtējumā skaidrots, ka LNOB ir vienīgā profesionālā operas un baleta trupa Latvijā. Lai gan pēdējo gadu laikā ir bijušas dažādas privātas iniciatīvas opermūzikas žanrā, tās bez nozīmīga valsts atbalsta nav spējušas sasniegt augstu profesionālu kvalitāti un izaugsmi, žanrisko dažādību, starptautisku atpazīstamību, un, kas īpaši būtiski, nav spējušas nodrošināt šo trupu tehniskās un tehnoloģiskās darbības efektivitāti un ilgtspēju. Rezultātā no privāto tirgus dalībnieku puses veidoti vien dažī uzvedumi gadā, jo operas, baleta vai operetes iestudēšanas un izrādīšanas izdevumu un honorāru segšanai nepieciešami lieli finanšu resursi, un augsto biļešu cenu dēļ liela daļa potenciālo skatītāju tos bieži nevar atļauties apmeklēt. Līdz ar to secināms, ka privātie tirgus dalībnieki – operas un baleta festivālu vai operetes iestudējumu organizētāji, kas veic uz Latvijas tirgu orientētu komercdarbību, nevar īstenot visaptverošas un ilgtspējīgas Latvijas operas un baleta mākslas nozares attīstību atbalstošas funkcijas.

KM uzskata, ka valsts līdzdalība LNOB ir devusi būtisku impulsu Latvijas operas un baleta mūzikas mākslas attīstībai, novērtējumam un prestiža celšanai sabiedrībā, kuru augstu vērtē arī neatkarīgi mūzikas profesionāļi. Nepilnība nav publiskas personas darbības sekas, bet dabiska ikvienas kultūras nozares pazīme, kuru attīstībai nepieciešama konsekventa valsts interence, valsts kultūrpolitikas instrumenti un finansējums, jo tā nekomerciālā rakstura dēļ nevar darboties brīvā tirgus apstākļos. Operas un baleta mākslas nozares atbalstam nav identificējami citi alternatīvi tirgus nepilnību novēršanas instrumenti. Nododot pakalpojuma sniegšanu privātā sektora dalībniekiem, būtiski augtu izmaksas šo funkciju īstenošanai un radīto koncertprogrammu biļešu cenām, kā arī mazinātos funkciju rezultativitāte un tās kvalitāte. Valsts zaudētu tradīcijām bagātu operas un baleta māksliniecisكو vienību, kā arī vienotu operas un baleta mākslas nozares attīstībai būtiskāko funkciju pārvaldību un kontroli, kā arī iespēju īstenot nozares attīstībai un plašākai starptautiskai redzamībai būtiskas iniciatīvas.

Izvērtējumā secināts, ka, ņemot vērā, ka LNOB nodrošina specifisku uz operas un baleta mākslas pieejamību orientētu darbību, tai skaitā latviešu oriģināldarbu attīstību un pieejamību, līdztekus radot Latvijas mūzikas un dejas izglītībai atbilstošus darba tirgus apstākļus operas un baleta izpildītājmāksliniekiem, LNOB netraucē pārējiem mūzikas tirgus dalībniekiem, ko dotē valsts, jo viņi darbojas citos mūzikas žanros. Pašvaldību un privātie pasākumu producenti savos operas, operetes un baleta uzvedumos iesaista LNOB solistus, gan atsevišķus mūziķus, jo paši nespēj nodrošināt nepieciešamos profesionālos cilvēkresursus pastāvīgai darbībai minētajos žanros.

Ievērojot Izvērtējumā norādīto un KP rīcībā esošo informāciju attiecībā uz Kapitālsabiedrību sniegtajiem pamatpakalpojumiem, KP secina, ka tie ir atzīstami par atbilstošiem VPIL 88. panta pirmās daļas 2. punktam, proti, Kapitālsabiedrību darbības rezultātā tiek sniegti stratēģiski svarīgi pakalpojumi, kurus ir spējīgas nodrošināt tikai Kapitālsabiedrības kā kultūras organizācijas, kuras veido pamatu valsts kultūras attīstībai simfoniskās un akadēmiskās mūzikas, operas un baleta jomā, kā arī tiek novērsta tirgus nepilnība — tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā. Papildus KP ieskatā uz LNOB un LNSO darbību attiecināms arī VPIL 88. panta pirmās daļas

3. punktā noteiktais izņēmums, proti, LNOB un LNSO pārvalda īpašumus, kas ir stratēģiski svarīgi valsts attīstībai.

Vienlaikus KP vērs KM uzmanību, ka VPIL 88. pants paredz veikt izvērtējumu par katru kapitālsabiedrības plānoto vai esošo komercdarbības veidu. Līdz ar to KP aicina KM norādīt detalizētu informāciju par visiem saimnieciskās darbības veidiem (arī papilddarbības veidiem, kas izriet no galvenā saimnieciskās darbības veida) un nodrošināt atbilstošu rīcības izvērtējumu par tiem, t.sk., ietverot arī ekonomisko izvērtējumu, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt noteiktos mērķus. Piemēram, KP konstatē, ka saskaņā ar LNOB interneta vietnē publicēto informāciju, LNOB sniedz telpu nomas pakalpojumus⁸, līdzīgi arī LNSO iznomā telpas Lielo Ģildi⁹, tomēr šie papildpakalpojumi nav analizēti Izvērtējumā.

KP ieskatā, lai papildpakalpojumu veikšana būtu attaisnojama, jāizpildās visiem turpmāk norādītajiem kritērijiem: 1) pakalpojumi būtiski neietekmē tirgu/konkurenci; 2) pakalpojumi ir racionāli un cieši saistīti ar pamatpakalpojumu; 3) pakalpojumi nodrošina resursu lietderīgu izmantošanu administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs (veicina Kapitālsabiedrību maksātspēju); 4) papildpakalpojums nav saistīts ar būtiskām investīcijām no kapitālsabiedrību puses.

Izvērtējumā arī nav skaidrots cenu veidošanās mehānisms un vai pakalpojumu cenas tiek noteiktas, balstoties uz ekonomiski pamatotām izmaksām. KP saprot, ka viena no Kapitālsabiedrību funkcijām ir piedāvāt pamatpakalpojumus par pēc iespējas lielākai sabiedrības daļai pieejamām cenām, tāpēc ir saprotams, ka ir pakalpojumi, kas tiek piedāvāti par zemākām cenām nekā pastāvošā tirgus cena, tomēr attiecībā uz papildpakalpojumu sniegšanu KP ieskatā cenām būtu jābūt noteiktām atbilstoši tirgus cenām.

KP ieskatā KM būtu arī jāvērtē, vai katrs no Kapitālsabiedrību sniegtajiem pakalpojumiem nekonkurē ar citu tirgus dalībnieku sniegtajiem pakalpojumiem un vai ikvienā no Kapitālsabiedrību darbības veidiem pastāv tirgus nepilnība. Vienlaikus KP norāda, ka arī gadījumā, ja nav konstatējama tirgus nepilnība, pakalpojumu sniegšana varētu būt attaisnojama, ja tomēr būtu konstatējama vairāku iepriekš norādīto priekšnosacījumu pastāvēšana. Tomēr šādā gadījumā jo īpaši būtu jānodrošina, ka pakalpojumi tiek sniegti par tirgus cenām.

KP vērs uzmanību uz publiskas personas īpašo lomu konkurences veicināšanā, nodrošinot vienādus, konkurences tiesībās balstītus apstākļus kā publiskas personas kapitālsabiedrībām (t.sk. Kapitālsabiedrībām), tā privātajam kapitālsabiedrībām. Ņemot vērā, ka KM kultūras jomā ir vairākas lomas – tā ir atbildīga par kultūras politikas izstrādi un tās īstenošanu¹⁰, kā arī vienlaikus tā ir arī kapitāldaļu turētāja Kapitālsabiedrībās, kas veic politikas īstenošanu, KM jāvērs īpaša uzmanība konkurences neitralitātes nodrošināšanai.

Noslēgumā KP norāda, ka gadījumā, ja kādi no komercdarbības veidiem, kas ir ietverti Kapitālsabiedrību statūtos, netiek sniegti, tad KM būtu nepieciešams veikt grozījumus Kapitālsabiedrību statūtos, izslēdzot no statūtiem tos komercdarbības veidus, kurus Kapitālsabiedrības nesniedz.

Ar cieņu
priekšsēdētāja p. i.

J. Račko

⁸ <https://www.opera.lv/lv/par-mums/telpu-noma/>

⁹ <https://www.lns.lv/telpu-noma>

¹⁰ Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.241 Kultūras ministrijas nolikums 4.1. un 4.2. apakšpunkts